

б) інші міжнародні неурядові організації, які мають консультативний статус при Раді Європи і які включені у список, складений з цією метою Урядовим комітетом;

с) представницькі національні організації роботодавців і профспілок, що знаходяться під юрисдикцією Договірної Сторони, на яку вони подали скаргу.

Потрібно зазначити, що будь-яка Договірна Держава, коли вона висловлює свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу відповідно до положень, може також заявити про те, що вона визнає за будь-якою іншою представницькою національною неурядовою організацією, що знаходиться під її юрисдикцією і що має безпосередню компетенцію у питаннях, які регулюються Хартією, право подавати проти неї скарги.

Скарга має подаватися у письмовій формі, стосуватися положення Хартії, прийнятого відповідною Договірною Стороною, і в ній має зазначатися, у якій частині остання не забезпечила задовільного застосування цього положення.

Будь-яка скарга надсилається на ім'я Генерального секретаря, який підтверджує її отримання, повідомляє про неї відповідну Договірну Сторону і негайно передає її Комітету незалежних експертів.

Комітет незалежних експертів може звернутися до відповідної Договірної Сторони та організації, яка подала скаргу, із проханням надати у встановлений ним термін письмову інформацію та викласти міркування щодо прийнятності скарги.

Якщо Комітет незалежних експертів вирішує, що скарга є прийнятною, він повідомляє про це Договірні Сторони Хартії через Генерального секретаря. Комітет звертається до відповідної Договірної Сторони та організації, яка подала скаргу, із проханням надати у встановлений ним термін усі відповідні письмові пояснення чи інформацію і просить інші Договірні Сторони цього Протоколу у той самий термін викласти свої міркування. Під час розгляду скарги Комітет незалежних експертів може провести слухання за участю представників сторін.

Комітет незалежних експертів складає доповідь, у якій він зазначає, яких заходів він вжив для розгляду скарги, і викладає свої висновки щодо забезпечення чи незабезпечення Договірною Стороною задовільного застосування положення Хартії.

Ця доповідь надсилається Комітету міністрів. Вона також надсилається організації, що подала скаргу, і Договірним Сторонам Хартії, які опубліковувати її не мають права.

На заключному етапі Комітет міністрів приймає резолюцію. У деяких випадках державі, щодо якої була подана скарга, можуть бути винесені рекомендації про прийняття особливих заходів для приведення ситуації, що склалася у відповідність до положень Європейської соціальної хартії.

Корисні посилання:

- Організація Об'єднаних Націй
<http://www.un.org/ru/>
- Верховний комісар ООН з прав людини
<http://www.ohchr.org/RU/Pages/WelcomePage.aspx>
- Рада ООН з прав людини
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/>
- Комітет з економічних, соціальних та культурних прав
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/index.htm>
- Європейський комітет з соціальних прав
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/default_EN.asp?

Інформація підготовлена в рамках проекту Українська Гельсінська спілка з прав людини

"Навчання та тренінг для українських адвокатів з захисту соціальних та економічних прав".

Проект реалізовано за фінансової підтримки Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні.

Автор: Максим Щербатюк, юрист, програмний директор УГСПЛ.

вул. Фролівська, 3/34, поверх 3, м. Київ
Поштова адреса: а/с 100, м. Київ 04071
Тел./факс: +38 (044) 417 4118,
E-mail: office@helsinki.org.ua
www.helsinki.org.ua

Даний буклет призначений для безкоштовного розповсюдження та не може продаватися.

Посольство
Федеративної
Республіки Німеччина
в Україні

Ukrainian
Helsinki
Human
Rights Union

Українська
Гельсінська
спілка
з прав людини

«МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ»

Міжнародні документи, які визначають основні обов'язки держав щодо економічних та соціальних прав.

1. *Загальна декларація прав людини* – рішення Генеральної Асамблеї ООН, яке є найавторитетнішим джерелом міжнародних норм щодо прав людини. Вона має рекомендаційний характер, містить 30 статей, зміст яких був уточнений і розвинутий через інституції міжнародних угод, регіональних та національних конституцій та законів.

2. *Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права* – пакт, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року і набрав чинності 3 січня 1976 року. 10 грудня 2008 Генеральна Асамблея ООН прийняла факультативний протокол до пакту, що передбачає можливість подання скарг на порушення пакту. Україною цей протокол підписаний, водночас до сьогодні цей документ не ратифіковано Верховною Радою України.

3. *Європейська соціальна хартія* – конвенція Ради Європи, що закріплює ряд соціальних прав людини. Прийнята в 1961 році, вступила в силу в 1965 році. Країни-учасниці зобов'язуються визнати обов'язковими для себе як мінімум 10 статей або 45 частин статей частини II хартії, в тому числі як мінімум 5 з наступних статей: 1, 5, 6, 12, 13, 16 і 19. У 1996 році прийнята Європейська соціальна хартія (переглянута). На 2012 рік з 47 країн – учасниць РЄ чотири – Ліхтенштейн, Монако, Сан-Марино і Швейцарія, – не ратифікували ні початкової, ні переглянутої хартії, 32 країни ратифікували переглянуту хартію, 11 – початкову.

Комітет ООН щодо соціальних, економічних та культурних прав

За дотриманням державами-учасниками своїх зобов'язань за Міжнародним Пактом про економічні, соціальні та культурні права і рівнем здійснення відповідних прав і обов'язків спостерігає Комітет з економічних, соціальних і культурних прав.

У своїй діяльності Комітет спирається на безліч інформаційних джерел, включаючи доповіді, що представляються державами-учасниками, і зведення, що надходять зі спеціалізованих установ Організації Об'єднаних Націй – Міжнародної організації праці, ООН з питань освіти, науки і культури, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Продовольчої і сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй, – а також з Управління Верховного комісара Об'єднаних Націй у справах біженців, Центра ООН з населених пунктів (Хабитат) і інших установ. Крім того, йому представляють інформацію неурядові й громадські організації, що діють на території держав, що

ратифікували Пакт, міжнародні правозахисні організації й інші неурядові організації, а також інші договірні органи ООН; крім того, Комітет користується загальнодоступними літературними джерелами.

Міжнародний контроль за дотриманням економічних, соціальних і культурних прав зазвичай не пов'язаний із розглядом індивідуальних скарг.

Водночас 10 грудня 2008 Генеральна Асамблея ООН прийняла факультативний протокол до пакту, що передбачає можливість подання скарг на порушення пакту.

Процедура звернення до Комітету ООН

Скарги (повідомлення) до Комітету можуть подаватись особами, які перебувають під юрисдикцією держави-учасниці, або групами осіб чи від їхнього імені, які стверджують, що вони є жертвами порушення цією державою-учасницею якогось з економічних, соціальних та культурних прав, викладених у Пакті. Якщо повідомлення подається від імені окремих осіб чи груп осіб, це робиться за їхньою згодою, за винятком тих випадків, коли автор може обґрунтувати свої дії від їхнього імені без такої згоди.

Критерії прийнятності скарги визначені у ст. 3 Протоколу до Міжнародного пакту

(http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_i50).

Відповідно до процедури, Комітет у конфіденційному порядку доводить будь-яке повідомлення, надане згідно з Протоколом до Пакту, до відома відповідної держави-учасниці (за виключенням, коли Комітет вважає повідомлення неприйнятним без згадування відповідної держави-учасниці). Держава-учасниця, в свою чергу, після отримання повідомлення повинна надати Комітету свої письмові пояснення або заяви, що роз'яснюють це питання, а також засоби правового захисту, які б могли бути надані державою-учасницею.

У разі неможливості дружнього врегулювання питання за допомогою засобів Комітету, він продовжує процедуру розгляду повідомлення. Після вивчення повідомлення, Комітет надає відповідним сторонам свої міркування по суті повідомлення разом із своїми рекомендаціями щодо захистів правового захисту, якщо такі існують, та що мають відношення до конкретного повідомлення. Держава-учасниця належним чином розглядає зазначені матеріали та надає Комітету письмовий звіт, в тому числі про будь-які заходи, вжиті з урахуванням рекомендацій Комітету.

Якщо Комітет отримує достовірну інформацію, що свідчить про серйозні та систематичні порушення державою-учасницею прав, викладених у Пакті, Комітет пропонує цій державі-учасниці співпрацювати у вивченні інформації та

надати у цьому зв'язку зауваження щодо відповідної інформації. Комітет може призначити одного чи декількох своїх членів для проведення розслідування та термінового представлення доповіді Комітетові. Після цього Комітет надсилає результати свого розслідування відповідній державі-учасниці разом з будь-якими зауваженнями та рекомендаціями, на які протягом шести місяців відповідна держава-учасниця надає свої зауваження.

Протокол зобов'язує державу вживати усіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб особи, які знаходяться під його юрисдикцією, не зазнавали грубого поводження або залякування будь-якої форми внаслідок направлення до Комітету повідомлення відповідно до положень Протоколу. Кожна держава-учасниця також зобов'язується забезпечувати широке інформування про існування Пакту та Протоколу, а також сприяти отриманню доступу до інформації до рекомендацій Комітету, зокрема з питань, що стосуються цієї держави-учасниці, здійснюючи це у доступних формах для людей з інвалідністю.

Європейський комітет з соціальних прав

Європейський комітет з соціальних прав був створений статтею 25 Європейської соціальної хартії, щоб стежити за дотриманням державами-учасниками прав, які містяться в хартії.

І Європейський комітет з соціальних прав, і Європейський суд з прав людини підпорядковуються Комітету міністрів Ради Європи.

Європейський комітет з соціальних прав здійснює нагляд за дотриманням взятих на себе зобов'язань країнами-учасниками щодо Хартії. Його 15 незалежних та безпристрасних членів обираються Комітетом Міністрів Ради Європи строком на 6 років з правом продовження повноважень ще на один термін. Комітет визначає відповідність національного права і практики в країнах-учасниках положенням Хартії (ст. 24 Хартії, доповнена Туринським Протоколом 1991 року).

Система колективних скарг відповідно до Європейської соціальної хартії

Скарги про порушення прав людини подаються до Європейського комітету з соціальних прав згідно з Протоколом, який набув чинності в 1998 році.

Відповідно до цього Протоколу право подавати скарги у зв'язку із незадовільним застосуванням Хартії визнаються за наступними організаціями:

а) міжнародні організації роботодавців і профспілок, згадані у пункті 2 статті 27 Хартії;